

К. е. н. Бондаревська К. В., Іванюк О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Тема дослідження є досить актуальною в наш час, адже в умовах глибоких трансформаційних процесів які відбуваються у світі, існують низки загроз в системі міжнародної безпеки, загострення суперечностей соціальної еволюції, військово-політичні конфлікти та екологічні проблеми. Актуальність теми зумовлена також недостатнім рівнем її наукової розробки в нашій країні та необхідністю розробки ефективних заходів для подолання вищеперерахованих проблем світової спільноти, що забезпечать мир і стабільність.

Необхідність досягнення цивілізованого сталого розвитку та гарантування безпеки життєдіяльності була опублікована Генеральним секретарем ООН Б. Бутросом-Галі в «Порядку денному для світу» 1992 року. Досліджували цю проблему й такі фахівці як: Барановський О, Новак Н., Шахов В., Ситник Г. та інші.

Сучасний світ характеризується поширенням інформаційних потоків, впровадженням різноманітних технологій та створенням нових галузей промисловості. Науково-технічний прогрес спричиняє появу різного роду небезпек як в суспільному житті країни, так і в масштабах екології всього світу. На сьогоднішній день науковці нарахували понад 150 найменувань можливих небезпек. Основними з них є: баланс війни і миру в умовах поширення ядерної зброї; збройне насильство деяких держав при вирішенні конфліктів на світовій арені; порушення багатьма країнами вимог міжнародного права; конфлікт цивілізацій (вплив деяких цивілізаційних відмінностей на міжнародну поведінку держав або груп держав); збільшення чисельності населення планети, за рахунок окремих націй і народів; критичний стан ресурсних можливостей планети; економічні суперечки між промислово розвиненими країнами; соціальні катаклізми країн «третього світу» (голод, бідність, епідемії та ін.).

активізація тероризму та надбання ним міжнародного характеру; загострення релігійних протиріч у різних регіонах світу; наркоманія та наркобізнес; зростання криміналізації суспільства; виникнення пандемій, спричинене мобільністю частини населення планети; міграції населення багатьох країн; боротьба за природні ресурси та їх використання; нераціональне та необдумане використання вичерпних ресурсів; екологічні кризи та катастрофи, що загрожують людству; негативний вплив сучасного інформаційного простору на психічне та фізичне здоров'я населення; відсталість ряду країн в економічній та технологічній сфері.

Соціальна безпека як поняття набуло популярності ще з кінця 90-х років минулого століття, хоча досі не отримало однозначного розуміння. Ця категорія була задекларована у Всесвітній Соціальній Декларації в 1995 році, що охопила аспекти, покликані забезпечити безпеку у світі. Соціальна безпека перш за все переплітається із особистою безпекою, від якої залежить стан здоров'я населення, рівень освітнього та духовного розвитку. Соціальна безпека має місце в першочергових пріоритетах високорозвинених країн. Їхні заходи спрямовані на завчасне зниження негативного впливу можливим загрозам та запобігання небезпеці шляхом дотримання соціальних стандартів, таких як : якість трудового життя; охорона здоров'я; екологічні стандарти; освітні стандарти; рівень життя населення та ін.

Питання соціальної безпеки на міжнародному рівні детально розроблені Копенгагенською школою (Copenhagen School), згідно положення якої «соціальна безпека є здатністю суспільства до самозбереження за умов, що постійно змінюються, та потенційних чи реальних загроз». Проте автор роботи [1] чітко вказує на різницю у розвитку країн Західної та Східної Європи, що впливає і на ставлення до проблем безпеки. Так, якщо на Заході окремі держави намагаються якнайбільше інтернаціоналізуватися та європеїзуватися, часто за рахунок відмови від частини суверенітету, погоджуючись на зростання впливу міжнародних організацій на їх внутрішні проблеми, то на Сході нові країни, що з'явилися після розпаду СРСР, Югославії, не так поспішно і безболісно

відмовляються від суверенітету. Сьогодні навіть на Заході та Сході ФРН існують абсолютно протилежні підходи і бачення розвитку країни в контексті міграційної політики, соціальної безпеки, про що свідчать численні акції соціальних протестів та змін міграційної політики як з боку старих, так і нових членів ЄС.

Практично усі країни ЄС протягом 2002–2014 рр. нарощували обсяги соціальних видатків з метою гарантування належного рівня соціального захисту (наприклад, Бельгія із 26,2 до 30,2 % ВВП, Данія – із 28,9 до 33,0 % ВВП, Греція – із 23,0 до 31,6 % ВВП, Франція – із 29,6 до 33,7 % ВВП, Італія – із 24,4 до 29,8 % ВВП, Австрія – із 28,3 до 29,7 % ВВП, Португалія – із 22,5 до 27,6 % ВВП, Фінляндія – із 24,4 до 31,2 % ВВП, Швеція – із 29,6 до 30,0 % ВВП, Великобританія – із 24,7 до 28,1 % ВВП). За рівнем досягнутого соціального прогресу як показника ефективної безпекової політики показовим є Індекс соціального прогресу (Social Progress Index – SPI), розроблений у 2013 р. під керівництвом професора Гарвардського університету М. Портера. SPI охоплює три категорії індикаторів: базові потреби людини (харчування та базова медична допомога, забезпечення житлом, доступ до води, електрики, санітарних послуг, рівень особистої безпеки); основи добропуту людини (доступ до базових знань та рівень грамотності, доступ до інформації та засобам комунікації, рівень охорони здоров'я, екологічна стійкість); можливості розвитку людини (рівень особистих та громадянських прав, забезпечення прав та можливостей людини приймати рішення та реалізовувати свій потенціал).

Як демонструють дані [2], країни із високим рівнем соціального прогресу належать до найбільш розвинутих економік світу за показником ВВП на особу, а також, відповідно, мають можливість підтримувати достатньо високий рівень соціальних видатків (понад 20 % ВВП). В державах із високим рівнем соціального прогресу (Норвегія, Швеція, Швейцарія, Ісландія, Нова Зеландія, Канада, Фінляндія, Данія, Нідерланди, Австралія, Великобританія, Ірландія, Австрія, Німеччина, Японія, США та ін.) його рівень підкріплюється

масштабними видатками на соціальну сферу, розвинутими демократичними процедурами прийняття управлінських рішень тощо.

Отже, зі вступом людства в інформаційну епоху розвитку загострюється інформаційне протиборство [3]. Воно пронизує із середини всі форми боротьби: дипломатичну, економічну, збройну. Сформувалася нова група загроз, пов'язаних з масовою безконтрольною нелегальною міграцією, поширенням тероризму. Досить гострою є проблема екології всієї планети та вичерпність природних ресурсів. У результаті проведеного дослідження встановлено, що категорія «соціальна безпека» є комплексною, яка містить економічні, політичні, соціальні та духовні аспекти, їй відображає все те, що впливає на середовище існування людини, на якість життя людей, робить суспільство стійким, здатним до розвитку. У зв'язку із цим у сучасних умовах і на перспективу досягнення міцної і довгострокової міжнародної безпеки може бути забезпечене лише шляхом всебічної активізації усіх форм міжнародного різnorівневого співробітництва держав, урядів, міжнародних урядових, неурядових та регіональних організацій, яке повинно здійснюватися із обов'язковим дотриманням прийнятих ними і загальновизнаних принципів і норм міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Waever, O. Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe [Text] / O. Waever, B. Buzan, M. Kelstrup, P. Lemaitre. – New York: St. Martin's Press, 1993. – 221 p.
2. Social Progress Index [Electronic resource]. – Available at: \www/ URL: <http://www.socialprogressimperative.org/global-index>
3. Даник Ю. Г. Аспекти інформаційної безпеки в державному управлінні в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції в Україні // Актуальні питання євроатлантичної інтеграції України / Нац. центр з питань євроатлантичної інтеграції України. – К., 2005. – Вип. 5. – С. 241 – 249. – (Серія: Дослідження і розробки у сфері євроатлантичної інтеграції України).